

Vznik vojensky organizovaného četnictva na našem území je spojen s osobností císaře Františka Josefa I. C.k. četníci pečující o veřejný pořádek a bezpečnost v řadě případů při výkonu své náročné služby přišli o svůj život. Je potěšující, že se dodnes na místech těchto tragédií zachovaly pomníky připomínající jejich zmařené mladé životy.

Pro dobrotu

Dne 29. ledna 1870 si byl četník Jan Čížek z četnické stanice Strašice nucen do služby poněkud přivstat. Na devátou hodinu ranní byl totiž, coby svědek předvolán k okresnímu soudu do Zbiroha. Na trasu dlouhou 18 kilometrů stačily pro člověka, jdoucího rychlou chůzí, běžně tři hodiny. Četník, ten však byl povinen pohybovat se volnou chůzí, aby mohl pozorovat vše, co se v jeho okolí děje. A k tomu sněhové závěje a krutý mráz při blížícím se úplňku. Na cestu musel trasu plánující desátník počítat nejméně čtyři hodiny a k tomu samozřejmě nějakou tu rezervu, aby se svědek nedostavil k soudnímu přelíčení pozdě.

Ve služební knížce měl četník Čížek stanovenou trasu Strašice, Cheznovice, Olešná, Kařez, Pětidomí, Zbiroh. Na cestě zpátky měl navštívit se soudní obsílkou starostu Maška v Olešné. Odchod ze stanice byl tedy stanoven na půl páté. Četníkovu svědectví se týkalo tří chalupníků, které před vánočními svátky dopadl při pytláčení.

Četník se teple oblékl, vystrojil a přesně dle plánu se vydal na obchůzku. Měsíc mu svítil na cestu, nikde nebylo ani živáčka. Zmrzlý sníh praskal pod těžkými botami. Cheznovice byly ponořeny do hlubokého spánku. Po příchodu do Olešné však zahlédl tamního starostu Antonína Maška. Tudíž s ním uloženou věc, žádost rokycanského okresního soudu, vyřídí hned a nebude se s ní muset zdržovat odpoledne při návratu od soudu.

Starosta se četníkovi svěřil, že léta trpí nespavostí a pozval ho do světnice, aby se trochu ohřál. Starostova žena právě vařila černou kávu, která přišla promrzlému četníkovi vhod. Neodmítl ani nabízený řepánek. Přesto, že mu bylo nabízeno, aby se ještě nějaký čas zdržel, odmítl četník s tím, že musí k soudu svědčit proti pytlákům, kteří drahnou dobu sužovali široké okolí. Ihned po vyřízení soudního přípisu se dostrojil a vydal na znovu cestu směrem ke Kařezu.

Na úrovni Kařezky, který míjel, šel v místě nazývaném Studená kuchyně. Pamětníci tvrdí, že místo nese název z doby císaře Josefa II., který se zde při jedné ze svých cest po Čechách zastavil k odpočinku a občerstvení. Kuchaři prý vydali příkaz nerozdělávat oheň a podat k občerstvení „studenou kuchyni“.

Zde spatřil četník Čížek v příkopu schouleného člověka. Byl to tulák, drobné postavy, na jednu nohu chromý. Na kost promrzlý žádal četníka o pomoc, že se potřebuje dostat do Kařezky. Dvacet pět roků starý Jan Čížek, celým jménem Jan Křtitel Čížek, byl nemanželským synem, vyrostl ve skromných poměrech pouze se svojí matkou a vyučil se pekařem. Přesto byl přijat k zemskému četnictvu, na což byl náležitě hrdý a svoji službu jako řádný katolík vnímal

jako posláni. Pomohl tedy nebožákovi vstát ze země a domníval se, že ten bude schopen s jeho oporou dojít do přes jeden kilometr vzdáleného Kařeza. Když zjistil, že tulák není vzhledem k prochladnutí schopen chůze, napadlo ho vzít vyhublého člověka malého vzrůstu na záda a do Kařeza jej odnést.

Zhruba po stu metrech chůze tulák, aniž by si toho četník všiml, měl v ruce břitvu a tou podřízl četníkovu hrdlo. Četník začal silně krváčet a i se svým břemenem se skácel k zemi. Jeho krev zbarvila nejen zelený četnický kabát, ale i sníh v okolí. Tulák se za opory větve sebrané u cesty odbelhal do Kařeza. Četníku Janu Čížkovi se stala jeho dobrosrdečnost osudnou...

Tělo zavražděného četníka našli až před polednem. Poslali pro četníky do Zbiroha. Na místo se dostavila tříčlenná jízdní hlídka tvořená desátníkem a dvěma četníky. Již při zběžné prohlídce mrtvoly desátník zjistil, že krk byl proříznut až k obratlům. To znamená, že smrt nastala téměř okamžitě. Desátník vyslal své podřízené k pátrání po pachateli činu v širokém okolí. Jelikož četníka Čížka osobně znal, nechal jízdním poslem vyrozumět strašickou četnickou stanici a nadřízeného strážmistra v Příbrami. Pátrajícím četníkům se podařilo u Pětidomí dosáhnout tuláka, jehož oděv byl na několika místech potřísněn krví. Muž byl proto zatčen a dodán do vězení okresního soudu ve Zbirohu.

Po ohledání těla komisí okresního soudu ve Zbirohu bylo tělo zavražděného převezeno do márnice hřbitova u sv. Štěpána v Mýtě, kde bylo 1. února 1870 za vojenských poct daných četníky z okolních stanic pohřbeno do hrobu č. 530. Do knihy zemřelých města Mýto byl proveden následující zápis: *„Jan Čížek, c.k. četník ze stanoviště strašického. 1. křídlo druhého c.k. pluku četnictva, řemesla pekařského, pocházející z Štidla (samota u obce Nadslav) okresu jičínského; zemřel 29.1.1870 pohřben 1.2., místo úmrtí Kařízek nad silnicí u lesa Studená kuchyně; svobodný; katolík; z manželského lože; věk 25 let; pohřben u sv. Štěpána; zavražděn; pohřeb provedl P. František Ehrenberger, farář.“*

O důvodu, proč bylo na rozdíl od záznamu v matriční knize narozených uvedeno z manželského lože, se můžeme pouze domnívat. Třeba se jednalo o malou satisfakci za šlechetný čin...

Před vyšetřujícím soudcem zatčený uvedl, že u cesty ve Studené kuchyni viděl ležet zakrvácené tělo četníka. Když zjistil, že je četník mrtev, nic mu neodcizil a odešel z místa, aby nebyl spojován s jeho vraždou. Přitom si zřejmě potřísnil svůj oděv od krve. Jelikož nebylo žádných přímých důkazů proti tulákovi, byl osvobozen a z vězení propuštěn. Vyšetřující soudce totiž nebyl schopen vysvětlit, jak by chromý člověk malého vzrůstu byl schopen zavraždit mladého silného a plně vyzbrojeného četníka.

Hrob Jana Čížka byl zbudován na náklady c.k. zemského četnického velitelství číslo 2 se sídlem v Praze a osazen pamětní deskou s nápisem:

„JAN ČÍŽEK – četník zemského četnického velitelství č. 2 – narozen 1845 ve Štidle okres Jičín – zavražděn při výkonu svého povolání dne 29. ledna 1870. Na památku věnováno důstojníky a četníky zemského četnického velitelství č. 2 v roce 1871.“

Hrob byl nákladem města Mýto v roce 2009 kompletně zrekonstruován a slavnostně odhalen. Tragický čin zůstal neobjasněn a jeho pachatel nepotrestán. Až na smrtelné posteli se před duchovním původně podezřelý tulák přiznal ke spáchání vraždy četníka. Čin spáchal na četníkovi ze msty. Býval totiž za mlada pytlákem. Jednou ho četník přistihl při pytláčení a na útěku po něm vystřelil a zasáhl jej do nohy. Od té doby měl zmrzačenou nohu, nebyl schopen pytláčit po lesích jako dříve, a tudíž nenáviděl četníky. Chodil krajem po žebrotě, a když mu dobrosrdečný četník chtěl pomoci, využil své převahy nad do té doby pro něj obávanými a nenáviděnými četníky a vylil si na něm svoji zlost...

V místě tragické události byl zbudován železný křížek připomínající tragickou událost, který byl v roce 2009 rovněž nákladem města Mýto zrekonstruován a nese nápis: „**JAN ČÍŽEK četník – *10.7.1845 – zavražděn 29.1.1870**“. □□

Kýžený Erfolg

Četníku Janu Špačkovi se od samého počátku března 1884 ve službě vůbec nedařilo. Z první, ani z druhé občůzky v měsíci se nevrátil se sebemenším úspěchem – Erfolgem. Velitel stanice ve Žďáře, strážmistr Karel Pokorný, se na podřízeného četníka významně zahleděl, když v jeho služební knížce nenašel žádný záznam o dopadeném rušiteli zákona, či udání sebemenšího přestoupení zákona. A ono to bylo horší, než kdyby pan strážmistr zvýšil hlas, či dokonce začal křičet.

Co si má počít četník v plné zbroji, viditelný díky nablýskanému hrotu bajonetu ozařovanému slabými paprsky zimního slunce na hony daleko, povzdychl si sám pro sebe Jan Špaček. Snad bude mít štěstí na třetí, tentokrát noční občůzce plánované ze 4. na 5. března.

Strážmistr Pokorný předepsal četníku Špačkovi občůzku přes obec Jámy, kde měl ještě z večera navštívit tamního starostu, dále lesem na Vatín a poté na Obyčlov a přes Ostrov nad Oslavou a Nové Veselí zpět do Žďáru.

Výstražný pohled strážmistra se, jak bylo možno předpokládat, opakoval i před vlastním nástupem do služby. O tom, že by se četníku Špačkovi podařilo dopadnout či vypátrat nějakého zločince, si mohl nechat pouze zdát. Kdo by v tom mrazivém počasí v krajíně pokryté vrstvou sněhu páchal zločiny. Vždyť poslední vraždu měli ve staničním obvodu před více než třemi lety. Četník se vydal mrazivým večerem do Jám, kde u místního starosty Řeháka vyřídil dožádání okresního soudu v Chrudimi, zdali se v obci zdržuje jistý čeledín Jan Omáčka. Ani ta odpověď na obyčejné dožádání nebyla kladná. Natož, aby se v obci stalo nějaké přestoupení zákona! Chmurnou náladu četníkovi trochu spravil hrnek horké černé kávy a bramborová placka od paní Řehákové.

Přesně dle předpisu vyrazil o deváté hodině směrem k Vatínu. Zmrzlý sníh praskal pod těžkými botami. Četník se co chvíli zastavuje a poslouchá, zdali neuslyší cosi podezřelého. Mezi mraky se občas objeví měsíc a posvítí na cestu. V zimní krajíně není vidět ani živáčka. Míjí Vatín a vydává se cestou na Obyčlov. Četníka pomalu jímá hrůza, co bude následovat, pokud se vrátí na stanici bez Erfolg. V trudných myšlenkách prochází Ostrov a vydává se polní cestou k Novému Veselí. Co by dal za jediného pachatele toho sebemenšího přestupku. Na to, že by dopadl pachatele přečinu, natož zločinu, vůbec nepomýšlí.

Svižnou chůzí, kterou se brání prochladnutí, dojde k Novému Veselí. Na kraji obce se četník zastavuje a opět, jako již kolikrát během občůzky naslouchá. Krajina je jako po vymření. Smířen s osudem, že se kýženého Erfolg nedopracuje, vydává se po silnici zpět do Žďáru. Když se přiblížil k Budči, uslyší z nedalekého lesa řezání dřeva a rány sekery. Přidal s puškou v ponosu do kroku směrem, odkud vycházely zvuky. Pán Bůh konečně vyslyšel četníkovy prosby.

Četník úplně pookřál, neboť má co činiti nejméně s pachateli přestupku krádeže, kteří musejí být alespoň dva. To usuzuje dle toho, že je současně se zvukem pily slyšet i sekání. Trestní zákon v § 460 stanoví za krádež formou lesního pychu prosté nebo tuhé vězení od jednoho týdne až do šesti měsíců. V případě škody přesahující pět zlatých by se jednalo dokonce o zločin krádeže dle § 174 odstavce II. písmene e) trestního zákona s trestem těžkého žaláře

mezi šesti měsíci a jedním rokem.

Na kraji lesa četník Špaček přistihl dva muže, kteří plnili své krosny kradeným dřevem. Ve jménu zákona je vyzval, aby vzali krosny s dřívím na záda a šli před ním do nedalekého Nového Veselí, k obecnímu starostovi. Po chvíli cesty žádali četníka, zdali si mohou odpočinout, neboť mají tuze těžký náklad. Četník si sám pro sebe pomyslel, nechť si nesou, co nakradli, však za to ještě řádně zaplatí, ale nakonec svolil k zastavení a odpočinku.

Jeden z mužů se na četníka vrhl, vytáhl z pochvy jeho šavli a v okamžiku ho několika údery usmrtil. Od umírajícího četníka ležícího na poli, jemuž odcizili služební brašnu, utekli spolu s nakradeným dřívím do Nového Veselí.

Mrtvolu četníka Špačka našli až ráno dva novoveselští občané a ihned vyrozuměli žďáreckou četnickou stanicí. Na místo se ihned vypravil strážmistr Pokorný spolu s dalším podřízeným četníkem. Závodčího ještě před odchodem poslal k místnímu okresnímu soudu se žádostí o vyslání soudní komise k ohledání těla mrtvého kolegy. Četníkově tělo bylo střeženo novoveselským obecním strážníkem, který udržoval, vzhledem k potřebě zachovat stopy zločinu, stále přicházející zvědavce v patřičné vzdálenosti.

Zkrvavené stopy ve sněhu vedoucí od zohaveného těla kolegy dovedly četnickou hlídku až k bydlišti domkáře Svobody. František Svoboda, známý několikrát trestaný násilník a rváč, byl opilý a odmítal se s četníky bavit. Ačkoliv byly na Svobodově oděvu a obuvi krvavé stopy a při domovní prohlídce byla nalezena krví potřísněná četnická brašna, nechťel se ke spáchání činu znát a sváděl ho na rolníka Jakuba Škodu. Přesto byl strážmistrem Pokorným zatčen a odveden k novoveselskému starostovi.

Díky Svobodově výřečnosti znali četníci i jméno druhého z pachatelů hrůzného činu. Proto kroky strážmistra Pokorného vedly do domku rolníka Škody. Ten, když spatřil četníka, zbledl a začal se kát. Prý za vše může Svoboda, který četníka ubil jeho vlastní šavlí. I na Škodově oděvu našel strážmistr nepatrné stopy krve. Proto byl zatčen a rovněž odveden ke starostovi. Za přítomnosti starosty byla provedena konfrontace obou zatčených. Podle krví potřísněných oděvů bylo zřejmé, že při vraždě četníka byl jak Svoboda, tak i Škoda. Výslechem byl Svoboda usvědčen, že to byl on, kdo odcizil četníkovi jeho šavli a způsobil mu smrtelná zranění. Škoda již těžce zraněného četníka Špačka povalil na zem, když se z posledních sil vrhal s puškou se vztyčeným bodákem proti útočníku Svobodovi a přitom byl rovněž potřísněn jeho krví.

Strážmistr Pokorný rozhodl odvedení zatčených do věznice okresního soudu ve Žďáře. Cesta vedla kolem místa činu. Zde již probíhalo ohledání těla zavražděného četníka Jana Špačka.

Četník byl pětkrát seknut vlastní šavlí do hlavy. Jeho služební klobouk byl proseknut a ležel zatřísněný krví opodál. Rovněž do hrudi byl četník vlastní šavlí několikrát bodnut. Zatímco byli vrazi četníka, bez většího projevu lítosti odváděni do Žďáru, tělo zavražděného bylo obřadně přeneseno do umrlčí komory novoveselského hřbitova, kde mělo být pitváno.

Při pitvě byly dále zjištěny tři bodné rány do hrudníku, z nichž jedna vedla rovnou do srdce. Podle ohledávajících lékařů četník zemřel krátce po napadení. Na následky zranění hlavy zřejmě ztratil vědomí a poté vykrvácel.

Tělo četníka Jana Špačka bylo za hojně účasti četnictva z okolních stanic a obyvatelstva pohřbeno na žďáreckém hřbitově. Strážmistr Pokorný si vyčítal, jak byl na podřízeného zlý, že nepřinesl ze služby žádný úspěch. Nyní měla stanice úspěchy dva – dvě zatčení pro zločin vraždy – ale za jakou cenu...

Krajský soud v Jihlavě odsoudil Františka Svobodu ke dvaceti a Jakuba Škodu k patnácti letům těžkého žaláře zostřené čtvrtletně postem a ve výroční den činu temnou komůrkou. Ani jeden z pachatelů se na svobodu již nevrátil. Zatímco Svoboda spáchal sebevraždu oběšením, Škoda

v žaláři zemřel přirozenou smrtí.

Na místě tragického činu dodnes stojí pomníček s nápisem: „**Na tomto místě byl četník JAN ŠPAČEK zavražděn a oloupen od Františka Svobody a Jakuba Škody dne 5. března 1884 v noci. (Následky bohaprázdného žití)**“.

JUDr. Michal Dlouhý, Ph.D., foto archiv autora

Článek byl zpracován za využití autorovy knihy ZA CÍSAŘE PÁNA. Knihy o četnících z nakladatelství Jindřich Kraus - PRAGOLINE žádejte u svých knihkupců, či v internetovém obchodě www.megaknihy.cz . Kniha byla vydána i v elektronické podobě na www.kosmas.cz . Zajímavé informace získáte také na: www.cetnik-michal-dlouhy.cz

{phocagallery view=category|categoryid=163|limitstart=0|limitcount=0}